

Høringsnotat

Forslag om endringer i midlertidig lov om tilpasninger
i regelverket for barnevernet og fylkesnemnda for å
avhjelpe konsekvenser av utbruddet av covid-19
(forlengelse)

Innhold

1	Innledning og bakgrunnen for forslaget.....	3
2	Gjeldende rett.....	4
3	Departementets vurderinger.....	5
4	Økonomiske og administrative konsekvenser	11
5	Merknad til bestemmelsen	12
6	Lovutkast.....	12

1 Innledning og bakgrunnen for forslaget

Barne- og familiedepartementet sender med dette på høring forslag om å forlenge varigheten til Midlertidig lov 26. mai 2020 nr. 44 om tilpasninger i regelverket for barnevernet og fylkesnemnda for å avhjelpe konsekvenser av utbruddet av covid-19. Den midlertidige loven oppheves 1. april 2021. Den midlertidige loven videreførte i hovedsak reglene som ble gitt i forskrift av 3. april 2020 nr. 575 om forenklinger og tiltak for barnevernet og fylkesnemnda for å avhjelpe konsekvenser av utbruddet av Covid-19 gitt med hjemmel i midlertidig lov 27. mars 2020 nr. 17 om forskriftshjemmel for å avhjelpe konsekvenser av utbruddet av Covid-19 (koronalovent).

Bakgrunnen for de midlertidige reglene er konsekvensene smitteverntiltakene har for barn i barnevernet og saksavviklingen i fylkesnemndene. Den midlertidige loven skal tilrettelegge for ivaretagelse av barns rett til omsorg og beskyttelse etter barnevernloven og en forsvarlig og rettssikker virksomhet i fylkesnemndene ved å avhjelpe konsekvenser av utbrudd av covid-19. Saksavvikling i fylkesnemndene er i stor grad preget av fysisk oppmøte for alle aktører. Den midlertidige loven åpner for utvidet mulighet for fjernmøte, fjernavhør og delvis skriftlig behandling samt at fylkesnemndas rådslagning og avstemming kan skje ved fjernmøte. Reglene gjelder for behandlinger av tvangssaker etter barnevernloven, helse- og omsorgstjenesteloven og smittevernloven. Videre er Bufetat (og Oslo kommune) gitt hjemmel til midlertidig å flytte et barn fra en barnevernsinstitusjon til en annen og at tilsyns- og oppfølgingsbesøk av barn i fosterhjem og institusjon kan skje ved bruk av andre kommunikasjonsformer dersom det er tvingende nødvendig på grunn av covid-19. Dette skal bidra til bedre rettssikkerhet og ivaretagelse av barn i barnevernet under pandemien.

Den midlertidige loven trådte i kraft 27. mai 2020 med virkning til 22. oktober 2020.¹ Departementet hadde 2.-8. september 2020 på høring forslag om å forlenge loven til 1. juni 2021. Et stort flertall av høringsinstansene støttet forslaget og dette ble foreslått i Prop. 145 L (2019-2020).² Stortinget vedtok at den midlertidige loven skulle forlenges til 1. april 2021. Familie- og kulturkomiteen uttalte følgende i innstillingen:

"K o m i t e e n mener det må sikres at Stortinget forelegges spørsmålet om forlengelse av virketiden for hele eller deler av loven tidligere enn 1. juni, og foreslår at den midlertidige loven oppheves 1. april 2021"³

¹ Jf. Prop. 112 L (2019-2020) Midlertidig lov om tilpasninger i regelverket for barnevernet og fylkesnemnda for å avhjelpe konsekvenser av utbruddet av covid-19 og Innst. 289 L (2019-2020) Innstilling fra familie- og kulturkomiteen.

² Prop. 145 L (2019-2020) Endringer i midlertidig lov om tilpasninger i regelverket for barnevernet og fylkesnemnda for å avhjelpe konsekvenser av utbruddet av covid-19.

³ Innst.23 L (2020-2021) Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Endringer i midlertidig lov om tilpasninger i regelverket for barnevernet og fylkesnemnda for å avhjelpe konsekvenser av utbruddet av covid-19, s. 2.

Departementet mener gjeldende smittesituasjon og smittesituasjonen i tiden fremover tilsier at den midlertidige loven må forlenges ut over 1. april 2021 for å ivareta barn i barnevernet og sørge for en effektiv og forsvarlig behandling av saker i fylkesnemndene. Departementet foreslår å forlenge loven til 1. november 2021.

2 Gjeldende rett

Den midlertidige loven gir en snever adgang til å anvende tilpassede saksbehandlingsregler som fraviker enkelte regler i barnevernloven når det er nødvendig for å avhjelpe konsekvenser av utbrudd av covid-19. Formålet med loven er å tilrettelegge for ivaretagelse av barns rett til hjelp, omsorg og beskyttelse etter barnevernloven og for en forsvarlig og rettssikker virksomhet i fylkesnemndene under utbruddet av covid-19.

Den midlertidige loven gir fylkesnemnda utvidet mulighet til å behandle saker i fjernmøte og med fjernavhør og til å avgjøre saker i en kombinasjon av muntlig og skriftlig behandling. Uten alternativer til fysiske møter, vil smitteverntiltak kunne medføre at flere saker må utsettes og i ytterste konsekvens at saksavviklingen stopper opp. Fjernmøte og delvis skriftlig behandling kan kun benyttes dersom det er nødvendig på grunn av covid-19 og ubetenkelig i den enkelte sak, særlig ut fra sakens karakter og private parterets rettssikkerhet. Partene skal gis anledning til å uttale seg og deres mening om behandlingsformen bør tillegges betydelig vekt. Også barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, skal gis anledning til å uttale seg før beslutning treffes. En avgjørelse om fjernmøte og delvis skriftlig behandling etter den midlertidige loven skal begrunnes. Dersom saken skal avgjøres etter en kombinasjon av muntlig og skriftlig behandling stiller loven krav om at partsavhør og vitneavhør alltid skal skje i møte (enten fysisk eller i fjernmøte). Det er også presisert at det skal gis adgang til etterfølgende skriftutveksling hvis prosessfullmektigens avsluttende innlegg gis skriftlig. Loven gir også adgang til at nemndas rådslagning og avstemning kan skje i fjernmøte.

De midlertidige saksbehandlingsreglene for fylkesnemndene gjelder også ved fylkesnemndas behandling av saker etter smittevernloven og helse- og omsorgstjenesteloven. Reglene har vært nødvendige for å avvikle saker i fylkesnemndene på en forsvarlig og effektiv måte som ivaretar private parterets rettssikkerheten under utbruddet av covid-19. Reglene gir samtidig fylkesnemndene en viss fleksibilitet til å tilpasse saksbehandlingen til den enhver tid gjeldende smittesituasjonen.

Den midlertidige loven gir også Bufetat og Oslo kommune myndighet til å midlertidig flytte barn fra en barnevernsinstitusjon til en annen når det er tvingende nødvendig på grunn av covid-19. Det stilles krav om at flyttingen må være tvingende nødvendig for å ivareta barnets behov for omsorg og beskyttelse. Reglene skal sikre at flyttinger som skjer på grunn av covid-19 ivaretar barnets rettssikkerhet. Det stilles krav om at barnet bare kan flytte til en institusjon som er egnet til å ivareta barnets behov for omsorg og beskyttelse. Flyttingen skal forberedes i den enkelte institusjon og skje i samarbeid med kommunen. Barnet skal få medvirke og det skal begrunnes og dokumenteres hvordan barnets

medvirkning er ivarettatt, hva som var barnets syn og vurderingen av barnets beste. Fylkesmannen (nå Statsforvalteren)⁴ skal orienteres om beslutningen.

Den midlertidige loven gir også adgang til at oppfølgings- og tilsynsbesøk i fosterhjem og institusjon kan gjennomføres ved bruk av andre kommunikasjonsformer hvis det er tvingende nødvendig for å få gjennomført tilsynet eller oppfølgingen. Hjemmelen gjelder både stasforvalternes tilsyn med barn på barnevernsinstitusjoner og kommunens oppfølging og tilsyn med fosterhjem. Forslagene skal bidra til at barnevernet fortsatt kan gi utsatte barn nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse under utbruddet av covid-19.

Det henvises til Prop 112 L (2019-2020) for nærmere beskrivelse av de enkelte bestemmelsenes innhold.

Det følger av lovens § 7 at den midlertidige loven oppheves 1. april 2021.

3 Departementets vurderinger

Smittesituasjonen

Verdens helseorganisasjon erklærte 30. januar 2020 utbruddet av covid-19 som en alvorlig hendelse av betydning for internasjonal folkehelse. Sykdommen har forårsaket en ekstraordinær situasjon, og det er blitt satt i verk en rekke smitteverntiltak for å forebygge smittespredning og for å ha kontroll på smittespredningen.

Erfaringer fra pandemien, nasjonalt og internasjonalt, viser at det fortsatt kan bli nødvendig med svært omfattende og inngripende tiltak, og at situasjonen kan endres på kort tid. Ved inngangen til 2021 anses smittesituasjonen som utrygg, ustabil og alvorlig, med mange pågående utbrudd og fare for økt smittespredning. Dette må også ses i sammenheng med de nye mutasjonene av viruset og utfordringer med importsmitte.⁵ Den 4. januar 2021 ble det innført flere forsterkede nasjonale smitteverntiltak, som i hovedsak også ble videreført etter 18. januar. Etter funn av mutert virus i Nordre Follo kommune ble det 24. og 25. januar innført strenge tiltak i 25 kommuner på Østlandet. Tiltakene varer til og med 31. januar 2021.⁶ Det er også innført strengere innreiseregler til Norge.⁷

Selv om vaksineringsen har startet, vil det ta tid å vaksinere befolkningen. Epidemien må fremdeles holdes under kontroll slik at kapasiteten i helsetjenesten ikke blir overbelastet. Regjeringens plan er at mange i risikogruppen vil være vaksinert ved påsketider, og alle voksne som ønsker det kan være vaksinert i juni. Noen tiltak kan trolig begynne å avvikles

⁴ Fra 1. januar 2021 har Fylkesmannen byttet navn til Statsforvalteren.

⁵ Det vises til høringsnotat fra Justis- og beredskapsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet av 8. januar 2021 om endringer i smittevernloven. Forslaget innebærer å sikre nødvendige hjemler til portforbud og nedstenging dersom en ytterligere negativ utvikling gjør det nødvendig.

⁶ <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/innforer-strenge-tiltak-i-ytterligere-femten-kommuner-pa-ostlandet/id2829806/>

⁷ <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/strengere-regler-for-testing-og-innreisekarantene-for-a-stoppe-mutert-virus/id2829765/>

når en stor andel av risikogruppene er vaksinert. Samtidig er det usikkerhet knyttet til nye mutasjoner av virus, eventuelle forsinkelser i vaksineleveranser og varighet av beskyttelse etter vaksinasjon. Smittesituasjonen er derfor fortsatt preget av usikkerhet, og det kan oppstå nasjonale og lokale utbrudd i tiden fremover, også etter at mange er vaksinert. Det vil mest sannsynlig være behov for smitteverntiltak utover i 2021.

Departementet anser det på denne bakgrunn som sannsynlig at barnevernet og fylkesnemndene vil måtte forholde seg til både nasjonale og lokale smitteverntiltak i tiden fremover, noe som gjør at det er behov for å forlenge lovens varighet.

Midlertidige saksbehandlingsregler for fylkesnemndene

Den midlertidige loven inneholder saksbehandlingsregler for fylkesnemndene som etter departementets syn har vært og fortsatt er avgjørende for å kunne opprettholde en forsvarlig og rettssikker saksavvikling og samtidig overholde smitteverntiltak. Erfaringer med de midlertidige reglene tilsier at reglene fungerer etter sitt formål og bidrar til å ivareta partenes rettssikkerhet samtidig som smitteverntiltak overholdes. Reglene har vist seg hensiktsmessige og fleksible for å tilpasse saksbehandlingen til den konkrete smittesituasjonen og redusere smitterisikoen. Det var støtte for å forlenge reglenes varighet til 1. juni 2021, da forslaget var på høring i september 2020.

Sentralenheten for fylkesnemndene har tidligere opplyst at reglene har blitt mye brukt for å avvike saker og samtidig overholde smitteverntiltak. I uke 16 – 20 i 2020 ble ca. 60 prosent av møter i klagesaker, forhandlingsmøter og samtalemøter gjennomført som fjernmøter. I perioden mellom uke 16 til 27 opplyste Sentralenheten at 35 % av klagesakene ble behandlet som fjernmøter, mens 30 prosent av forhandlingsmøtene er behandlet helt eller delvis med fjernmøte. Dette gjelder saker etter barnevernloven. Sentralenheten opplyste også at fylkesnemndenes underskriftsmøter stort sett har skjedd med fjernmøteteknikk etter den midlertidige loven. For nærmere informasjon, se Prop. 145 L (2019 – 2020) kap 4.

Departementet har innhentet oppdatert informasjon fra Sentralenheten for fylkesnemndene som meddeler at den midlertidige loven fortsatt har hatt stor betydning for muligheten til å oppnå en forsvarlig prosess og samtidig ta hensyn til smittevern for saksbehandlingen etter barnevernloven, smittevernloven og helse- og omsorgstjenesteloven.

Fylkesnemndene meddeler at de fortsatt har positive erfaringer med loven, at reglene blir mye brukt, og de anser at det er behov for å videreføre bestemmelsene så lenge det er et generelt behov for smitteverntiltak. Sentralenheten opplyser at den utvidete hjemmelen til fjernavhør av vitner brukes anslagsvis i 90-100% av alle forhandlingsmøter, samt at fjernmøter der alle eller noen av aktørene deltar på video brukes ofte, men ikke i like stor grad som fjernavhør av vitner. Dette kan variere ut fra smittesituasjon og individuelle vurderinger. Hjemmelen til en kombinasjon av skriftlig og muntlig skriftlig behandling benyttes også i stor grad for å forhindre at mange er samlet i samme rom i unødvendig lang tid. De nemndene som har opplevd lokale utbrudd har også opplyst til sentralenheten at fjernmøte og delvis skriftlig behandling ble hyppig brukt i aktuelle perioder for å forhindre fysisk oppmøte.

Fordi smittesituasjonen i tiden fremover er usikker og det er avgjørende at fylkesnemndene kan opprettholde saksavviklingen, er det etter departementets syn behov

for å videreføre reglene. Reglene er nødvendige for å unngå utsatte saker og for at saksavviklingen kan gjennomføres på en effektiv og rettssikker måte samtidig som de til enhver tid gjeldende smitteverntiltak overholdes. Selv uten nasjonale og lokale utbrudd, kan generelle smitteverntiltak medføre at aktører må avstå fra fysisk oppmøte på grunn av symptomer, smitte eller karanteneplikt, og at krav om fysisk avstand vil medføre behov for tilpasninger for å kunne gjennomføre møter. Smittesituasjonen lokalt eller nasjonalt vil også kunne forverres på kort tid, noe som kan innebære strengere tiltak. For fylkesnemndene er det også viktig med forutsigbarhet når det gjelder planlegging og beramning av saker. Uten de midlertidige reglene er det stor risiko for at mange flere saker må utsettes og i verste fall at saksbehandlingen stopper opp. Dette kan få alvorlige konsekvenser for saksavviklingen og dermed også for private partenes rettssikkerhet og for samfunnet som helhet. Det er viktig å unngå å komme i en situasjon der loven ikke gjelder og at fylkesnemndene ikke kan ivareta sin viktige samfunnsfunksjon. De midlertidige reglene har også bidratt til å forhindre en opphopning av saker, og med dette store restanser, som også ville gått utover saksbehandlingstiden når man er tilbake i en normalsituasjon.

Departementet kan ikke se noen rettssikkerhetsmessige innvendinger av betydning mot at de midlertidige reglene gis forlenget varighet, slik pandemisituasjonen nå er.

Departementet understreker at selv om den midlertidige loven inneholder saksbehandlingsregler som fraviker lovens ordinære system, er det rettssikkerhetsgarantier på plass som skal sørge for at private parters rettssikkerhet ivaretas på betryggende måte i prosessen. De midlertidige reglene som åpner for mindre grad av fysiske møter kan bare benyttes dersom det anses *nødvendig* på grunn av sykdom eller tiltak for smittebegrensninger som følge av utbruddet av covid-19. I tillegg må fylkesnemnda vurdere at fjermøte og/eller delvis skriftlig behandling anses *ubetenkelig* i den enkelte sak. I vurderingen av om det er ubetenkelig skal det særlig legges vekt på sakens karakter og private parters rettssikkerhet. I tillegg er det presisert i loven at partene skal gis anledning til å uttale seg om behandlingsformen før det tas en avgjørelse og at deres mening bør tillegges betydelig vekt. Fylkesnemnda har et særlig ansvar for å påse at saksbehandlingen skjer på en betryggende måte, herunder at private parters rettssikkerhet ivaretas og at saken har et forsvarlig faktisk avgjørelsesgrunnlag.

I tidligere høringer av de midlertidige reglene har høringsinstansene vært særlig opptatt av barns medvirkning. Departementet understreker at barns rett til å medvirke gjelder på alle stadier av en barnevernssak, jf. bl.a. barnevernloven § 1-4. Barn som er part i saken skal gis anledning til å uttale seg før nemndsleder beslutter fjermøte eller delvis skriftlig behandling og det fremgår av den midlertidige loven at deres mening bør tillegges betydelig vekt. Fjermøte og fjernavhør kan for noen barn oppleves som en tilleggsbelastning. Det er fremhevet i merknad til § 2 at i tillegg til at barn med partsrettigheter skal få uttale seg før beslutning tas, må de få velge om de ønsker å delta i fjermøte eller å uttale seg på annen måte. Det fremgår av §§ 2 og 3 at også et barn uten partsrettigheter som er i stand til å danne seg egne synspunkter skal gis anledning til å uttale seg før nemndsleder tar en beslutning om behandlingsformen. Departementet viser

til nærmere beskrivelse av barns medvirkning i merknad til §§ 2 og 3 i Prop.112 L (2019–2020).

Det er ikke fremkommet opplysninger om rettssikkerhetsmessige utfordringer ved anvendelsen av bestemmelsene. Fylkesnemndene har tidligere opplyst at de har gode erfaringer med reglene og at partene sjeldent motsetter seg behandlingsformen. Fylkesnemndene har også tidligere opplyst at deres inntrykk er at aktørene har ansett prosessen forsvarlig selv om unntaksbestemmelsene har blitt anvendt og det har vært skepsis på forhånd. Sentralenheten for fylkesnemndene har i januar 2021 opplyst til departementet at de fortsatt har gode erfaringer med loven, og understreket at deres inntrykk er at det foretas samvittighetsfulle vurderinger av om vilkårene for å ta i bruk hjemlene er oppfylt i hver enkelt sak. Departementet er ikke fått innspill fra andre aktører om at reglene er problematiske.

Midlertidige regler for barnevernet

Barnevernsinstitusjoner skal ivareta barnets behov for trygghet og stabilitet, og institusjonen er barnets hjem under oppholdet. Hjemmelen til midlertidig å flytte et barn fra en institusjon til en annen, skal bare benyttes dersom covid-19-utbruddet ikke gjør det mulig å gi barnet forsvarlig omsorg, eller nødvendige smittebegrensningstiltak ikke kan ivaretas på annen måte. Dette er en snever unntaksregel. Etter departementets oppfatning tilsier erfaringene at unntaksregelen har virket etter sitt formål.

Buudir har innhentet oppdatert informasjon fra statsforvalterne og Bufetat om anvendelsen av bestemmelsen. Bestemmelsen har fortsatt kun blitt benyttet overfor to barn i en situasjon med smitteutbrudd, for å sørge for at barna ble forsvarlig ivaretatt i en karanteneperiode, som omtalt i Prop. 145 L (2019-2020) kap 4. Ifølge statsforvalteren ble de midlertidige flyttingene godt håndtert både i institusjonen og i Bufetat, og det ville ikke vært hjemmel for den midlertidige flyttingen uten bestemmelsen i den midlertidige loven. Uten en fortsatt hjemmel til midlertidig å flytte et barn, oppstår derfor en risiko for at en institusjon i enkelte tilfeller ikke kan gi barn et trygt og forsvarlig tilbud. I lys av smittesituasjonen fremover vurderer departementet at det fortsatt er nødvendig å videreføre bestemmelsen. Denne vurderingen støttes også av Buudir. Buudir viser også til at regionene i Bufetat har jobbet godt med å møte de utfordringene pandemien har medført for institusjonsdriften. Buudir viser også til at Region Øst har uttalt at den midlertidige flytteadgangen er et nyttig verktøy i beredskapen.

Departementet understreker at unntaksadgangen bare gjelder tilfeller der flytting er tvingende nødvendig for å ivareta barnets behov for omsorg og beskyttelse.

Midlertidig flytting vil være svært inngripende, og slik det fremgår av Prop.112 L (2019–2020) er terskelen høy for å flytte barnet. Andre tiltak skal være vurdert, og det forutsettes at institusjonsdriften planlegges slik at sykdomsutbrudd eller karantene i minst mulig grad krever at barn må flytte ut av institusjonen. En beslutning om flytting skal begrunnes og dokumenteres skriftlig. Det skal fremgå av dokumentasjonen at barnets rett til medvirkning er ivaretatt, hva som er barnets syn og hvordan barnets beste er vektlagt. Videre følger det av bestemmelsen at Fylkesmannen (nå Statsforvalteren) skal orienteres om beslutninger om midlertidig flytting. Dette gir grunnlag for Statsforvalteren til å

vurdere om det er behov for tilsynsmessig oppfølging. Til sammen utgjør dette viktige rettsikkerhetsgarantier og departementet ser i lys av smittesituasjon, ingen rettsikkerhetsmessige innvendinger av betydning mot å forlenge varigheten av bestemmelsen.

Etter departementets oppfatning er det også behov for å videreføre unntaket i midlertidig lov som gir adgang til å erstatte tilsyns- og oppfølgingsbesøk med andre kommunikasjonsformer når dette er tvingende nødvendig. Etter departementets vurdering tilsier smittesituasjonen at det fortsatt vil kunne oppstå tilfeller der smitteverntiltak er til hinder for å gjennomføre tilsyns- og oppfølgingsbesøk gjennom fysiske besøk i institusjon eller fosterhjem. Departementet viser til omtalen i Prop. 145 L (2019-2020) kap. 4 om erfaringer med unntakshjemmelen. Adgangen til å bruke alternative kommunikasjonsformer ble benyttet i tiden etter at reglene trådte i kraft i april 2020, men statsforvalterne gikk i hovedsak over til stedlige tilsyn etter hvert som smittesituasjonen bedret seg ut over våren. Statsforvalterne hadde lignende inntrykk av kommunenes praksis når det gjaldt besøk i fosterhjem. Det ble opplyst til departementet at fysiske besøk ble gjennomført samtidig med at smitteverntiltak ble overholdt, blant annet ved at samtaler ble gjennomført utendørs.

Buudir har innhentet oppdatert informasjon fra statsforvalterne om erfaringer ved anvendelsen av forenklede regler for tilsyns- og oppfølgingsbesøk i fosterhjem og institusjon. Det opplyses at statsforvalternes tilsyn med barn i barnevernsinstitusjoner stort sett gjennomføres som normalt i alle embeter bortsett fra i Oslo og Viken. Her blir tilsynene i hovedsak gjennomført elektronisk, og embetet har meddelt at det er ønskelig med en fortsatt adgang til dette. I de øvrige embetene benyttes elektroniske kommunikasjonsmidler unntaksvis. I et fåtall tilfeller er det kun gjennomført tilsyn elektronisk, mens det i enkelte andre tilfeller er benyttet i kombinasjon med besøk på institusjonen. Buudir meddeler at hjemmelen bare benyttes når det foreligger konkrete smitteverngrunner til ikke å ha fysiske møter.

Det foreligger ingen fullstendig oversikt over kommunens bruk av hjemmelen for å benytte alternative kommunikasjonsformer ved oppfølgings- eller tilsynsbesøk i fosterhjem. Budirs overordnede inntrykk, er at dette stort sett går som normalt. Tilsynspersonene gjennomfører besøk i fosterhjemmene eller har samtaler utendørs med fosterbarnet, med mindre det foreligger konkrete smittevernhensyn. Elektroniske løsninger benyttes i noe større grad ved oppfølgingssamtaler.

Budirs inntrykk er at praksis i embetene og tjenestene varierer ut fra smittetrykket i den aktuelle kommunen/regionen og at elektroniske hjelpemidler bare benyttes i den grad det foreligger konkrete smitteforhold som tilsier at det ikke bør være direkte kontakt. Budirs vurdering er at reglene bør forlenges i en periode fremover da det kan oppstå lokale smitteoppblomstringer som tilsier at det er behov for et fleksibelt regelverk inntil pandemien er under bedre kontroll.

Etter departementets vurdering tyder disse erfaringene på at unntaksadgangen har vært benyttet i samsvar med forutsetningene og i lys av smittesituasjonen fremover anser departementet det som nødvendig å videreføre bestemmelsen. Dersom unntaksadgangen

ikke videreføres, kan konsekvensene bli at lovpålagt tilsyn og oppfølging i enkelte tilfeller ikke gjennomføres. Dette ville i så fall svekke barns rettssikkerhet.

Departementet understreker at en videreføring av bestemmelsen innebærer at hovedregelen fortsatt er at tilsyns- og oppfølgingsbesøk skal gjennomføres etter barnevernlovens ordinære regler, det vil si gjennom fysiske besøk. Departementet understreker at det er en unntaksbestemmelse som kun skal anvendes når det er tvingende nødvendig på grunn av konsekvenser av covid-19. Bestemmelsen kan bare benyttes der alternativet ville være å utsette tilsyns- eller oppfølgingsbesøket på grunn av nødvendige smittevernhensyn. I henhold til gjeldende smitteverntiltak er det først og fremst plikt til isolasjon og karantene, som kan gjøre det tvingende nødvendig med andre kommunikasjonsformer for å gjennomføre tilsynet. Også i slike tilfeller må det gjøres en konkret vurdering av om unntaksadgangen faktisk skal benyttes, ut fra hvordan oppfølgings- og tilsynsansvaret og hensynet til barnets beste kan ivaretas i den enkelte saken. Konsekvensene av å utsette besøket, samt barnets syn på bruk av alternative kommunikasjonsformer, er blant momentene som må vurderes. For eksempel vil det etter en konkret vurdering kunne være aktuelt å utsette besøket dersom utsettelsen er relativt kort og barnet ikke ønsker å benytte alternative kommunikasjonsformer. Videre følger det av god forvaltningsskikk at slike vurderinger skal dokumenteres. Departementet understreker at det er viktig at det fremgår av sakens dokumenter hvilke vurderinger som er foretatt når alternative kommunikasjonsformer benyttes.

Forlengelsens varighet

Departementet ser behov for en forlengelse ut over 1. april 2021. Mens vaksineringen av befolkningen pågår må tiltak opprettholdes og løpende tilpasses smittesituasjonen og gjennomført vaksinasjon. Det er fortsatt usikkerhet knyttet til når en tilstrekkelig andel av befolkningen vil være vaksinert slik at smitteverntiltak kan avvikles, bl.a. på grunn av usikkerhet knyttet til nye mutasjoner av virus, forsinkelser i vaksineleveranser, varigheten av beskyttelse etter vaksinasjon og behov for påfyllingsdoser senere. Noen tiltak kan trolig begynne å avvikles når en stor andel av risikogruppene er vaksinert. Smittesituasjonen tilser likevel at det er sannsynlig at ulike former for smitteverntiltak vil vare utover i 2021, da det kan oppstå forsinkelser i vaksinasjon og fordi viruset kan endre seg. Det vil dermed fortsatt være risiko for nasjonale og lokale utbrudd.

Som utgangspunkt bør ikke den midlertidige loven forlenges lenger enn nødvendig. Hvis virkningstidspunktet settes til juni, er det sannsynlighet for at departementet må fremme en ny proposisjon før sommeren om forlengelse, dette er upraktisk og ressurskrevende.

Departementet mener videre at loven bør forlenges til et tidspunkt der Stortinget er åpent, slik at Stortinget vil ha mulighet til å forlenge loven ytterligere dersom det blir behov for det. Ettersom Stortinget åpner i oktober, bør loven etter departementets syn tidligst oppheves 1. november 2021.

Departementet viser til at Justis- og beredskapsdepartementet i høringsnotat om endringer i prosessregelverket (*signaturløsninger, forkynnelse mv.*) har varslet at det kan bli behov for å

forlenge de midlertidige prosessreglene for domstolen, dersom de ikke blir gjort permanente. Justis- og beredskapsdepartementet uttaler i høringsnotatet at varigheten av en eventuell forlengelse må vurderes i lys av smittesituasjonen, men at det antas at det vil være hensiktsmessig å fremme forslag om forlengelse til 1. desember 2021.⁸ Etter departementets syn bør forlengelsen av de midlertidige reglene for sivile saker i domstolen og fylkesnemnda som utgangspunkt være sammenfallende, fordi behovet i stor grad vil være det samme.

Departementet foreslår etter dette å forlenge den midlertidige loven til 1. november 2021 for å ivareta barn i barnevernet og opprettholde en forsvarlig og rettssikker saksbehandling i fylkesnemnda i tiden fremover. Departementet vil følge utviklingen nøye og vurdere behovet for endringer. Stortinget vil også kunne oppheve loven på et tidligere tidspunkt, eller forlenge lovens varighet, dersom situasjonen tilsier det.

Departementet understreker at både barnevernet og fylkesnemnda skal anvende barnevernlovens ordinære regler dersom det er mulig. Den midlertidige loven kan kun anvendes når det er nødvendig på grunn av covid-19 og når lovens øvrige vilkår, som skal ivareta partenes rettssikkerhet, er oppfylt. Loven kan ikke benyttes dersom befolkningen i tilstrekkelig grad er vaksinert og smitteverntiltak som kan hindre ordinær drift er avvirket. Dette gjør det etter departementets syn ikke rettssikkerhetsmessig betenkelig å forlenge loven.

4 Økonomiske og administrative konsekvenser

Loven inneholder regler for å kunne opprettholde viktige funksjoner i barnevernet. Saksbehandlingsreglene i fylkesnemnda er administrative tilpasninger for å kunne opprettholde fylkesnemndas saksavvikling samtidig som smittespredning i forbindelse med covid-19 begrenses. Økt fleksibilitet i saksavviklingen i tiden fremover reduserer behovet for å utsette saker og demper derfor konsekvensene av smittevernstiltakene. En forlengelse av loven vil kunne bidra til å opprettholde saksavviklingen og redusere restanseoppbyggingen i fylkesnemndene. Samtidig krever det tilpasning i arbeidsform for fylkesnemndene, barneverntjenestene, advokater, tolker og andre brukere, men en viss slik tilpasning har allerede funnet sted i løpet av den tiden loven har virket.

Departementet vurderer at det ikke er vesentlige administrative eller økonomiske konsekvenser av å forlenge regelen om at Bufetat har myndighet til å flytte barn mellom institusjoner. Å forlenge de forenklede reglene for oppfølgings- og tilsynsbesøk i fosterhjem og institusjon kan føre til en besparelse for barnevernstjenesten og statsforvalterne blant annet på grunn av reduserte reisekostnader.

Departementet vurderer samlet sett at en forlengelse av loven ikke medfører konsekvenser som forutsetter bevilgningsendringer for berørte aktører.

⁸ Justis- og beredskapsdepartementets høringsnotat *Forslag om endringer i prosessregelverket (signaturløsninger, forkynnelse mv.)* av 18. desember 2020 med høringsfrist 26. januar 2021, side 4.

5 Merknad til bestemmelsen

Til § 7 Ikraftsetting og opphevelse

Det følger av første ledd at loven trer i kraft straks.

Det følger av annet ledd at den midlertidige loven oppheves 1. november 2021. Dersom konsekvensene som følge av utbruddet av covid-19 vedvarer ut over dette tidspunktet, kan Stortinget forlenge lovens varighet i et nytt lovvedtak. Det vil også være mulig å oppheve loven tidligere om det ikke lenger er behov for den.

6 Lovutkast

Forslag til lov om endringer i midlertidig lov om tilpasninger i regelverket for barnevernet og fylkesnemnda for å avhjelpe konsekvenser av utbruddet av covid-19

I

I midlertidig lov 26. mai 2020 nr. 44 om tilpasninger i regelverket for barnevernet og fylkesnemnda for å avhjelpe konsekvenser av utbruddet av covid-19 skal § 7 annet ledd lyde:

Loven oppheves 1. november 2021.

II

Loven trer i kraft straks.